

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalni zavod za programiranje razvoja

KONKURENTNOST

2015 - 2016

Bosna i Hercegovina

SADRŽAJ:

UVOD	3
MJERENJE KONKURENTNOSTI	5
Prvi stub: Institucije	7
Drugi stub: Infrastruktura.....	7
Treći stub: Makroekonomsko okruženje	7
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	7
Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka.....	8
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba	8
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada	8
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta	8
Deveti stub: Tehnološka spremnost.....	9
Deseti stub: Veličina tržišta.....	9
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost.....	9
Dvanaesti stub: Inovacije	9
Faze razvoja i konkurentnosti.....	11
Dugoročni razvoj - postavljanje temelja izmjenjenog Indeksa konkurentnosti	13
Rang zemalja u globalnoj konkurentnosti 2015-2016	15
Top 10 zemalja u svijetu	18
BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA.....	20
BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2015 - 2016.....	26

UVOD

Izveštaj o globalnoj konkurentnosti 2015 - 2016¹ objavljen je u vrlo važnom momentu za globalnu ekonomiju. Nakon globalne recesije, svjetsku ekonomiju karakteriše visok nivo nezaposlenosti, slabiji rast produktivnosti, te prigušeni ekonomski rast koji i dalje može biti opterećen raznim neizvjesnostima, kao što su geopolitičke tenzije, cijene energenata i promjena kursa valuta. Ovako nastalo stanje je dobilo naziv „nova normala“, tj. novo normalno stanje. Međutim, nedavni razvojni trendovi su obećavajući. Takozvana četvrta industrijska revolucija i novi načini potrošnje poput „ekonomije dijeljenja“² mogu dovesti do novog vala inovacija za pokretanje rasta. Takođe, u mnogim zemljama, ekonomske politike su sve više fokusirane na potrebe građana, i ugrađene su u sveukupne društvene ciljeve i strategije razvoja.

Od presudnog značaja za jednu ekonomiju je nivo konkurentnosti, bilo da se radi o ekonomiji koja je zarobljena u stanju, „nove normale“ ili o ekonomiji koja je iznad toga i ostvaruje značajniji rast. Kreatori politika, privrednici i lideri građanskog društva, moraju raditi zajedno u cilju osiguranja kontinuiranog rasta i ekonomskog razvoja. Jačanje konkurentnosti zahtjeva ne samo dobro funkcionisanje tržišta već i jake institucije sa mogućnošću prilagođavanja, dostupnost talentovanih ljudi, te veliki kapacitet za inovacije. Ovo će postati još važnije u budućnosti, jer će konkurentne ekonomije biti otpornije na rizike i spremnije da se prilagode na promjene okruženja.

Više od 35 godina, Izveštaj o globalnoj konkurentnosti (The Global Competitiveness Report) govori o ključnim faktorima i njihovim međusobnim odnosima koji određuju ekonomski rast i nivo napretka neke zemlje u sadašnjosti, ali i u budućnosti. Svrha izveštaja je spoznaja glavnih prednosti i slabosti ekonomije tako da donosioci odluka mogu donijeti usklađene ekonomske ciljeve koji se tiču rješavanja izazova i problema u privredi.

Ovogodišnji Izveštaj obuhvata pregled konkurentnosti 140 ekonomija čime se daje sveobuhvatna procjena. Sadrži detaljan profil svake ekonomije i tabele sa podacima globalnog rangiranja sa preko 100 indikatora. Koristeći kvantitativne metode i podatke iz anketnih istraživanja, Izveštaj o konkurentnosti rangira zemlje kombinirajući 114 indikatora grupisanih u 12 stubova konkurentnosti.

Među 10 najkonkurentnijih u svijetu ove godine, nalaze se zemlje koje su i prošle godine bile visoko rangirane, no ove godine sa malo drugačijim redoslijedom. Švicarska je zadržala titulu najkonkurentnije svjetske privrede sedmu godinu zaredom, zahvaljujući inovacijama, uspješnom edukativnom sistemu i učinkovitosti. Potom slijedi Singapur i SAD sa nepromijenjenim rezultatom, dok su Njemačka i Holandija ove godine ostvarile mnogo bolje rezultate i zauzele 4. i 5. mjesto. Japan i Hong Kong su zadržale prošlogodišnje 6. i 7.

¹ The Global Competitiveness Report 2015-2016, World Economic Forum

² Ekonomski model u kojem postoji mogućnost posuđivanja ili unajmljivanja resursa od neke druge zemlje.

mjesto, dok je Finska ove godine pala sa 4. na 8. mjesto. Švedska je napredovala za jedno mjesto i sada se nalazi ispred Velike Britanije koja je poslednja na tabeli top 10.

Zemlje u regionu imale su blagu promjenu ranga u odnosu na prošlu godinu. Najviše je napredovala Slovenija koja se sa 70. popela na 59. mjesto, Hrvatska i Srbija su zadržale prošlogodišnje pozicije, a Crna gora je sa 67. pala na 70. mjesto. Bosna i Hercegovina prošle godine nije bila na listi Svjetskog ekonomskog foruma zbog nekonzistentnosti i nepouzdanosti podataka. Ove godine BiH je zauzela 111. mjesto sa ocjenom 3,7 (maksimalna ocjena je 7, a minimalna 1).

MJERENJE KONKURENTNOSTI

Sedam godina nakon globalne finansijske krize, svjetska ekonomija lagano izlazi iz stanja “nove normale” koju je karakterizirao minimalan ekonomski rast, niži rast produktivnosti i visoka nezaposlenost.

Iako su ukupni izgledi za ekonomski rast i dalje pozitivni, očekivana stopa rasta je ispod nivoa u prethodnim desetljećima u većini razvijenih ekonomija, te u mnogim zemljama u razvoju. Izgledi za rast mogu biti narušeni raznim neizvjesnostima kao što su usporavanje rasta tržišta u razvoju, geopolitičke tenzije i konflikti, i širom svijeta novonastala humanitarna kriza.

U isto vrijeme pozitivni primjeri razvoja, kao što je brzina širenja informacija i komunikacijskih tehnologija dovode do novih poslovnih modela i industrijske revolucije što daje nadu u budućnost novog vala inovacija koji može dovesti do dugoročnog rasta.

Konkretno, Sjedinjene Američke Države se oporavljaju zahvaljujući normalizaciji monetarne politike i jačanju američkog dolara. Stopa nezaposlenosti je na najnižem nivou od 2008. godine. U Evropi je nešto sporiji rast izbalansiran nižim cijenama energenata i slabljenjem eura iako i dalje postoje sumnje u budućnost Eurozone nakon spašavanja Grčke.

Umjesto da se prilagode stanju “nove normale”, zemlje moraju pojačati napore kako bi ubrzale svoj privredni rast. Pored manje akumulacije kapitala što dovodi do smanjenja investicija, produktivnost u posljednjoj deceniji stagnira ili opada, što se negativno odražava na trenutnu ekonomsku situaciju. Istraživanja ukazuju da su razlike u produktivnosti (konkurentnosti) glavne odrednice nivoa prosperiteta zemalja. Stoga, povećanje produktivnosti treba biti glavna tačka na dnevnom redu vlada i međunarodnih organizacija.

Svjetski Ekonomski Forum (WEF) smatra da je Indeks konkurentnosti posebno važan donosiocima odluka kako bi identificirali prioritetna područja za reforme.

Treba dodati i to da je ekonomska kriza dovela do razmišljanja da se na rast i produktivnost sve više gleda kao na manje bitan krajnji cilj, a više kao doprinos višem cilju koji je usmjeren na podizanje životnog standarda. Razvijene zemlje i zemlje u razvoju sve više razmatraju pojam inkluzivnog rasta³ zbog čega se sve više debatuje o odnosu između konkurentnosti i socijalne uključenosti. One se suočavaju sa problemom širenja nejednakosti što je postalo posebno aktuelno nakon krize, što znači da socijalna uključenost i GDP/PC (BDP po glavi stanovnika) treba da budu usko povezani. Stoga i postoje mnoge rasprave o tome da li će rast osigurati temelje za poboljšanje životnog standarda svih stanovnika ili samo nekih. Ipak, postoji jako malo praktičnih objašnjenja i uputstava kako zemlje mogu osigurati i rast i jednakost.

Kako bi popunio ovu prazninu WEF je nedavno objavio Izvještaj o razvoju i inkluzivnom rastu čiji je cilj identificirati strukturalnost zemlje i institucionalne karakteristike koje utiču na to u kojoj mjeri se rast dalje pretvara u temelje napretka životnog standarda.

³ Rast koji podrazumijeva socijalnu uključenost.

METODOLOGIJA

Od 2005. godine, Svjetski Ekonomski Forum (WEF) svoju analizu konkurentnosti bazira na Globalnom Indeksu konkurentnosti (GCI), sveobuhvatnom okviru koji mjeri mikroekonomske i makroekonomske temelje nacionalne konkurentnosti koji se sastoji od 114 indikatora grupisanih u 12 stubova:

- 1) Institucije
- 2) Infrastruktura
- 3) Makroekonomsko okruženje
- 4) Zdravstvo i osnovno obrazovanje
- 5) Visoko obrazovanje i stručna obuka
- 6) Efikasnost tržišta roba
- 7) Efikasnost tržišta rada
- 8) Razvoj finansijskog tržišta
- 9) Tehnološka spremnost
- 10) Veličina tržišta
- 11) Poslovna sofisticiranost
- 12) Inovacije

Svi stubovi su grupisani u tri grupe u skladu sa glavnim fazama razvoja: faza faktora (stubovi 1.- 4.), faza efikasnosti (stubovi 5.- 10.) i faza inovacija (stubovi 11. i 12.).

Indeks konkurentnosti uključuje podatke iz međunarodno priznatih institucija, posebno međunarodnog monetarnog fonda (IMF), Svjetske banke, Ujedinjenih Nacija, raznih organizacija za nauku i kulturu, Svjetske zdravstvene organizacije i godišnjih anketnih izvještaja Svjetskog ekonomskog foruma koji o svakoj obuhvaćenoj zemlji pružaju podatke o kvalitativnim procjenama.

Prema preciznoj metodologiji uzračuna, koja je jednaka u cijelom svijetu, mjeri se prosječna ocjena koja obuhvata indikatore iz 12 stubova konkurentnosti. Za izračun nekih indikatora uzimaju se relevantne makroekonomske statistike. Kod drugih indikatora u pitanju je anketiranje poslodavaca koji daju ocjenu od 1 do 7. Tako su, na primjer, u području makroekonomskog okruženja, dostupni egzaktni makroekonomski podaci (deficit, javni dug, nacionalna štednja, inflacija i dr.), dok poslodavci ocjenjuju kvalitetu obrazovnog sistema, nivo zaštite vlasničkih prava ili saradnju univerziteta i poslovne zajednice u istraživanju i razvoju inovacija.

Ovogodišnji izvještaj o globaloj konkurentnosti obuhvata 140 zemalja. Zbog nedostupnosti podataka, nisu uključene Angola, Barbados, Burkina Faso, Libija, Portoriko, Surinam, Istočni Timor i Jemen. Benin, Bosna i Hercegovina, Ekvador i Liberija koji nisu bili ocjenjeni u prošlogodišnjem izvještaju, ove godine su ponovo uvršteni i Indeks konkurentnosti.

U nastavku je objašnjen svaki stub posebno, kao i detaljna struktura Indeksa sa svim indikatorima koji objašnjavaju kako se izračunava indeks konkurentnosti.

Konkurentnost se definira kao skup institucija, politika i faktora koji određuju nivo produktivnosti jedne zemlje. Nivo produktivnosti, predstavlja nivo napretka koji neka ekonomija može doseći. Nivo produktivnosti, također određuje stope povrata investicija koje i jesu temeljni pokretači ekonomskog razvoja. Konkurentnija ekonomija je ona koja će brže rasti i razvijati se u budućnosti.

U nastavku se daje kratki opis svih stubova koji čine Indeks konkurentnosti.

Prvi stub: Institucije

Institucionalno okruženje jedne zemlje ovisi o efikasnosti ponašanja kako javnih tako i privatnih učesnika u društveno – ekonomskom životu. Pravni i administrativni okvir unutar kojeg pojedinci, preduzeća i vlade utiču jedni na druge, određuje kvalitet javnih institucija zemlje i ima snažan uticaj na konkurentnost i rast. Važnost stabilnog institucionalnog okruženja posebno se pokazala u vrijeme krize, povećavajući direktnu ulogu države u ekonomijama mnogih zemalja. Država utiče na odluke o investiranju, organizaciju proizvodnje i igra glavnu ulogu u distribuiranju prednosti, te snosi troškove svojih razvojnih strategija i politika. Ispravno upravljanje javnim finansijama je također značajno za osiguravanje povjerenja u nacionalno poslovno okruženje. Pored javnih institucija, privatne ustanove također su važan element za održivi rast privrede. Nedavna globalna finansijska kriza, uz brojne korporativne skandale, naglasila je važnost računovodstvenih i revizijskih standarda izvještavanja, te transparentnosti informacija. Na taj način sprječavaju se prevare i loše upravljanje, a osigurava održavanje povjerenja i investitora i potrošača.

Drugi stub: Infrastruktura

Razvijena i efikasna infrastruktura je veoma značajna za konkurentnost. Ona je bitna za osiguranje efikasnog ekonomskog funkcionisanja, kao što je važno i determinisanje faktora lokalnih ekonomskih aktivnosti, vrsta aktivnosti i sektora koji mogu razviti ekonomiju. Dobro razvijena infrastruktura smanjuje efekte udaljenosti između regija što rezultira integriranjem nacionalnih tržišta i boljim povezivanjem sa tržištima u drugim zemljama i regijama. Pored toga, kvalitetna i sveobuhvatna infrastuktura mreža značajno utiče na ekonomski rast i smanjuje dohodovne nejednakosti i siromaštvo.

Efikasan način transporta roba, ljudi i usluga, kao što su visoko kvalitetni putevi, željeznice, luke, aviotransport, omogućavaju poduzetnicima da blagovremeno i sigurno plasiraju svoje robe i usluge na tržište, ali i pružaju mogućnost olakšanog kretanja radnika na željena radna mjesta. To znači da je dobro razvijena transportna i komunikaciona infrastrukturna mreža preduslov manje razvijenih zajednica da povežu osnovne ekonomske aktivnosti i usluge. Ekonomije takođe, u monogome, zavise i od dobre snabdjevenosti električnom energijom kao i od telekomunikacione mreže koja omogućava brz i slobodan protok informacija, što povećava ukupnu ekonomsku efikasnost, tako što omogućava kompanijama da međusobno komuniciraju i donose odluke u skladu sa dostupnim informacijama.

Treći stub: Makroekonomsko okruženje

Stabilnost makroekonomskog okruženja je važna za poslovanje i ukupnu konkurentnost zemlje. Iako je prilično poznato da samo makroekonomsko okruženje i njegova stabilnost ne mogu odlučujuće povećati produktivnost zemlje, istovremeno se zna da makroekonomski poremećaji štete ekonomiji, kao što smo imali priliku vidjeti u Evropi poslednjih godina. Države ne mogu obezbijediti kvalitetne usluge ukoliko plaćaju visoke kamate na dugove po kreditima iz prošlosti. Stalno prisutan fiskalni deficit ograničava sposobnost države da u budućnosti reaguje na poslovne cikluse. Preduzeća ne mogu raditi efikasno uz nekontrolisane stope inflacije. Sve u svemu, privreda ne može rasti na održiv način, ako nema stabilno makroekonomsko okruženje.

Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje

Zdrava radna snaga je bitna za konkurentnost i produktivnost jedne zemlje. Bolesni radnici nisu u mogućnosti iskoristiti svoj potencijal što vodi nižem nivou produktivnosti. Narušeno zdravlje vodi do značajnih troškova poslovanja jer su

bolesni radnici često odsutni i njihov rad je neefikasan. Investiranje u pružanje zdravstvenih usluga, koliko je moralno, toliko je i ključno za napredak ekonomije.

Pored zdravlja za ovaj stub veoma je važan obim i kvalitet osnovnog obrazovanja koje je stanovništvo steklo. Kvalitetno osnovno obrazovanje povećava efikasnost svakog radnika pojedinačno, a time utiče i na konkurentnost cijele ekonomije. Radnici koji imaju nizak nivo stečenog obrazovanja mogu obavljati samo fizički posao i mnogo teže se mogu prilagoditi naprednim proizvodnim procesima i tehnologiji. Manjak kvalitetnog osnovnog obrazovanja može ograničavati poslovni razvoj, tako da je preduzećima veoma teško unaprijediti proizvodnju.

Peti stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka

Kvalitetno visoko obrazovanje i stručne obuke presudni su za one ekonomije koje žele da unaprijede jednostavne procese proizvodnje i proizvode koji su rezultat proizvodnje. Današnja ekonomska globalizacija zahtjeva da ekonomije stvaraju dobro educirane radnike koji su u stanju da se prilagode brzim promjenama u okruženju. Ovaj stub mjeri kvantitet upisa učenika u srednje i visoko obrazovanje kao i kvalitet edukacije procenjen od strane poslovnih lidera. Step en stručne obuke kadrova, također utiče na konkurentnost zbog važnosti stručnog i kontinuiranog obrazovanja na poslu (zanemarena u mnogim ekonomijama), koje osigurava konstantno unapređenje vještina radnika.

Šesti stub: Efikasnost tržišta roba

Zemlje sa razvijenim tržištem roba u dobroj su poziciji jer mogu proizvoditi niz proizvoda i usluga koji odgovaraju uslovima ponude i potražnje, a takođe su u mogućnosti trgovati sa tim robama. Zdravo konkurentno tržište, kako strano, tako i domaće, važno je u postizanju tržišne efikasnosti i poslovne produktivnosti, jer omogućava firmama da proizvode

najkonkurentniju robu koja se traži na tržištu. Efikasnost tržišta zavisi i od orijentacije potrošača i sofisticiranosti kupaca. Iz kulturoloških razloga, kupci u nekim zemljama mogu biti zahtjevniji od drugih. Ovo može stvoriti značajnu konkurentsku prednost, jer tjera kompanije da budu inovativnije i više orijentirane kupcu i na taj način nameću neophodnu disciplinu za povećanje efikasnosti koja se želi postići na tržištu.

Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada

Efikasnost i fleksibilnost tržišta rada presudna je kako bi se osigurala efikasna distribucija radnika, kako bi oni dali sve od sebe na svom radnom mjestu. Tržište rada stoga mora biti fleksibilno za brzo premještanje radnika iz jedne privredne aktivnosti u drugu uz vrlo male troškove. Efikasno tržište rada mora, također osigurati jasne poticaje za zaposlene radnike i promovirati meritokraciju⁴ na radnom mjestu, ali istovremeno osigurati i ravnopravnost žena i muškaraca u poslovnom okruženju.

Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta

Dobro funkcionisanje finansijskog sektora ima značajnu ulogu za privredne aktivnosti. Efikasan finansijski sektor alokira sredstva građana, kao i sredstva koja dolaze iz inostranstva za njihovo najuspješnije korištenje u privredi. To kanališe sredstva na one poduzetničke ili investicijske projekte od kojih se očekuje najviša stopa povrata uložених sredstava. Poslovno investiranje je značajno za produktivnost i konkurentnost, a njih nema bez razvijenog finansijskog tržišta. Međutim, ekonomije zahtijevaju sofisticirana finansijska tržišta koja mogu omogućiti da kapital postane dostupan za ulaganja u privatni sektor, kao i dobro regulisano tržište vrijednosnih papira, kapitala i drugih finansijskih proizvoda. Da bi ispunio sve ove funkcije, bankarski sektor mora biti pouzdan i

⁴ Meritokracija (engl. iz lat.), vladavina zaslužnih, vladavina znanja. Oblik vlasti u kojem se administrativni i javni poslovi, odnosno svaka uloga koja zahtijeva društvenu odgovornost, dodjeljuje na temelju zasluga, a ne na temelju pripadnosti nekom lobiju, obitelji, klasi, naciji, vjeri ili ekonomskoj kasti.

transparentan, finansijska tržišta moraju imati odgovarajuće propise za zaštitu investitora i drugih učesnika u privredi uopšte.

Deveti stub: Tehnološka spremnost

Ovaj stub mjeri sposobnost kojom privreda usvaja postojeće tehnologije kako bi poboljšala produktivnost svojih industrija sa posebnim naglaskom na sposobnost da u potpunosti iskoristi svoje informacijske i komunikacijske tehnologije u svakodnevnom aktivnostima, ali i proizvodnim procesima u cilju povećanja efikasnosti. U tom kontekstu, nebitno je da li je korištena tehnologija razvijena unutar ili izvan nacionalnih granica. Glavni cilj je da preduzeća koja djeluju u zemlji imaju pristup naprednim proizvodima i sposobnost da ih koriste. Među glavnim izvorima stranih tehnologija, direktne strane investicije (FDI) često igraju ključnu ulogu, posebno u zemljama koje su u manje naprednoj fazi tehnološkog razvoja.

Deseti stub: Veličina tržišta

Veličina tržišta značajno utiče na konkurentnost, jer velika tržišta omogućuju preduzećima da bolje iskoriste ekonomiju obima. Tradicionalno, tržišta koja su na raspolaganju firmama ograničena su državnim granicama. U eri globalizacije, međunarodna tržišta postala su zamjena za domaća tržišta, a posebno u malim zemljama. Tako se izvoz može smatrati kao zamjena za domaću potražnju u smislu obezbjeđenja većeg tržišta za kompanije u zemlji. Po pravilu, veće tržište obezbjeđuju izvozno orjentirane ekonomije i geografska područja (kao što je Evropska unija) koja su

podijeljena na manje zemlje, ali imaju zajedničko tržište.

Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost

Poslovna sofisticiranost podrazumijeva dva elementa koja su neraskidivo povezana: kvalitet kupne poslovne mreže i kvalitet poslova pojedinačnih kompanija i njihovih strategija razvoja. To je posebno važno za zemlje koje su u naprednoj fazi razvoja, kada su osnovni izvori poboljšanja produktivnosti poprilično iscrpljeni. Kvalitet poslovnih mreža i prateće industrije, mjeren količinom i kvalitetom domaćih dobavljača i obimom njihove interakcije, važan je zbog mnogo razloga. Kada su preduzeća i dobavljači iz određenih sektora međusobno povezani u geografski najbliže grupe ("klastere"), pojačana je efikasnost, stvorene su veće mogućnosti za inovacije, a smanjene su prepreke za ulazak novih kompanija.

Dvanaesti stub: Inovacije

Posljednji stub konkurentnosti fokusira se na tehnološku inovativnost. Ako žele obezbijediti rast, kompanije moraju osmišljavati i stvarati vrhunske proizvode i procese kako bi održavale konkurentnost i stvarale nove vrijednosti. To zahtjeva posebno okruženje koje je pogodno za inovativne aktivnosti i koje je podržano u oba sektora, javnom i privatnom.

Konkretno, to znači dovoljno ulaganja u istraživanje i razvoj, posebno od strane privatnog sektora, prisustvo kvalitetnih naučno - istraživačkih institucija koje su u stanju da stvaraju potrebna znanja za izgradnju novih tehnologija, široku saradnju u istraživanjima tehnološkog razvoja između univerziteta i industrije, kao i zaštitu intelektualnog vlasništva.

Iako su navedena objašnjenja svih 12 stubova prikazana pojedinačno, važno je imati na umu da oni nisu u potpunosti nezavisni, međusobno se prepliću i utiču jedni na druge. Slabosti u jednoj oblasti negativno utiču na druge oblasti (stubove).

U principu, mjere se trenutni rezultati na nivou svakog pojedinačnog stuba i predstavljaju ulazne informacije za mjerenje ukupne konkurentnosti. Stoga se fokus postavlja na mjerenje trenutnog kvaliteta i kvantiteta svakog stuba i na identifikaciju prednosti i slabosti. Na primjer, u stubu infrastrukture, kombiniranjem kvalitativnih i kvantitativnih rezultata se mjeri da li postojeća mreža transporta, energije i komunikacija ispunjava sve potrebe jedne zemlje. Iako je jako važno, ovdje se

isključuju ulazni podaci poput izdataka, investicijskih projekata zbog izbjegavanja dvostrukog obračunavanja, ali i zbog toga što su ulazni podaci, poput novčanih investicija uglavnom nedovoljni pokazatelji kada je u pitanju mjerenje količine i kvalitete infrastrukture.

Također, postoje i određena ograničenja, kao što su nedostaci podataka što zahtjeva oslanjanje na neke projekcije kako bi se dobio neki indikator. Takva situacija je u indikatoru komunikacijske tehnologije gdje se analizira mjera prihvatanja novih tehnologija kako bi se došlo do podataka koji se odnose na prihvatanje inovacija u kompanijama.

Ono što je također važno je gledati stvari iz perspektive pojedinca. Visoka razina nezaposlenosti snažno utiče na društvo rizikujući ne samo dugotrajno smanjenje potražnje nego i urušavanje značajnog dijela radne snage i povećavanje nezadovoljstva građana.

Rezultati istraživanja koji su predstavljeni u ovom izvještaju ukazuju na to da je briga o talentima u srcu konkurentne ekonomije otporne na poremećaje. Zemlje koje prepoznaju, održavaju, koriste i nagrađuju talente, su one koje imaju snažniji rast i brži oporavak.

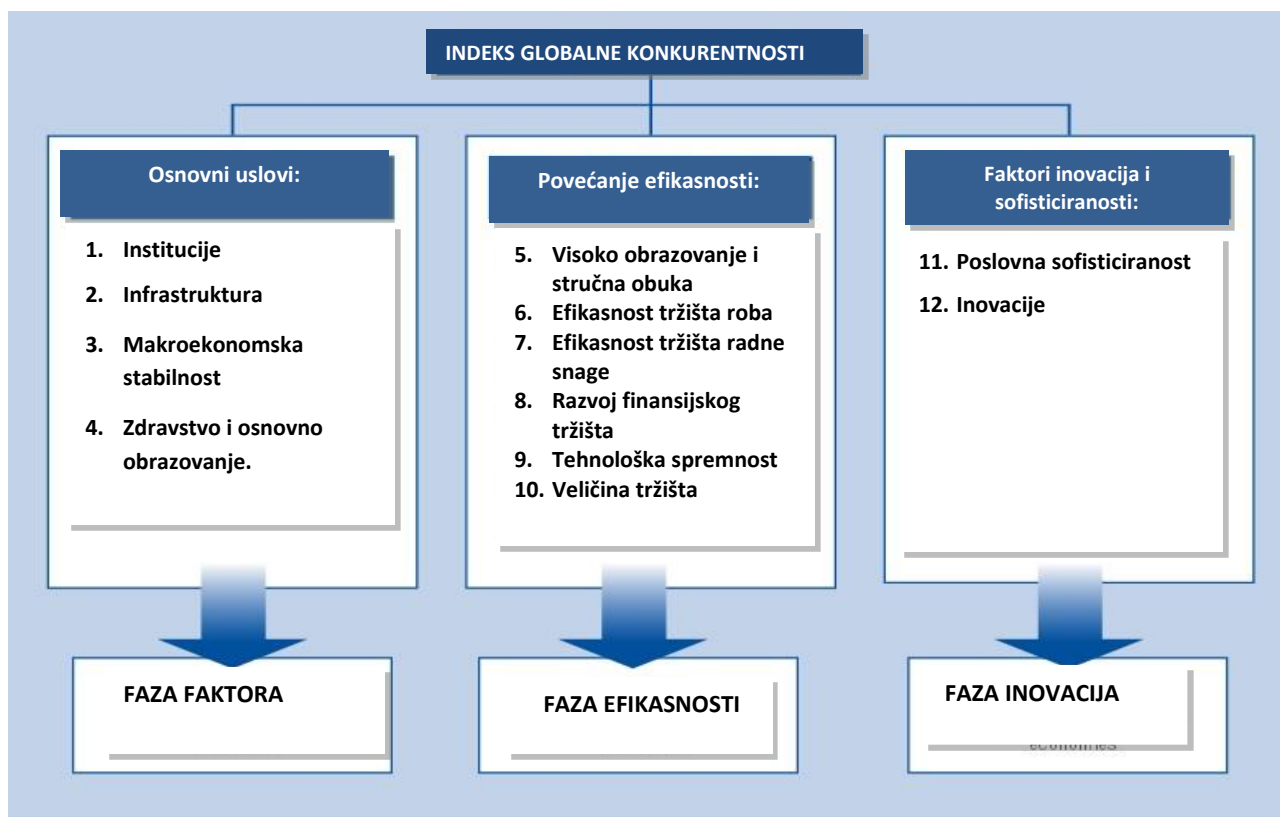
Faze razvoja i konkurentnosti

Iako svi stubovi koji su navedeni u izvjesnoj mjeri bitno utiču na ekonomiju zemlje, jasno je da drugačije utiču na različite zemlje. U skladu sa poznatim ekonomskim teorijama o fazama razvoja, Indeks konkurentnosti polazi od pretpostavke da sve zemlje prolaze kroz tri faze razvoja. U prvoj fazi (faza faktora), za rast produktivnosti važni su osnovni faktori konkurentnosti: dobro funkcionisanje javnih i privatnih institucija (1. stub), dobro razvijena infrastruktura (2. stub), stabilan makroekonomski okvir (3. stub) i dobra, zdrava i pismena radna snaga koja ima najmanje osnovno obrazovanje (4. stub).

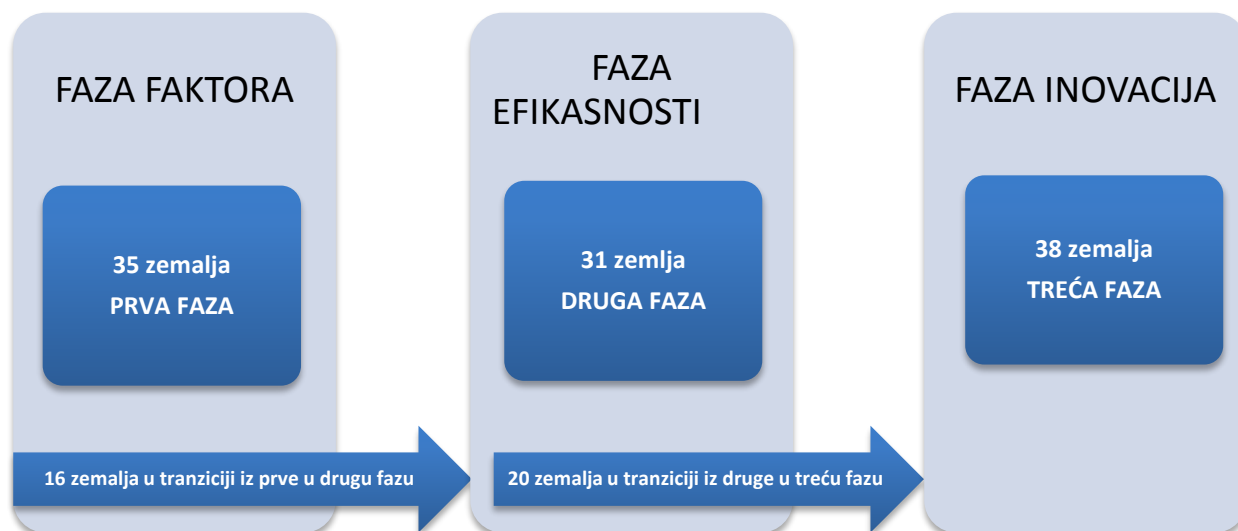
Daljim razvojem, kako zemlje postaju konkurentnije, povećavaju produktivnost i ulaze u drugu fazu (faza efikasnosti) u kojoj ostvaruju efikasnije proizvodne procese i rastući kvalitet proizvoda. U ovoj fazi na rast konkurentnosti utiču visoko obrazovanje i stručne obuke (5. stub), efikasno tržište roba (6. stub), efikasno funkcionisanje tržišta rada (7. stub), razvijenost finansijskog tržišta (8. stub), mogućnost iskorištavanja postojećih tehnologija (9. stub) i veličina tržišta (10. stub).

Konačno, kako se dalje razvijaju, zemlje prelaze u treću fazu (faza inovacija) u kojoj je rast produktivnosti i konkurentnosti uslovljen faktorima visoke poslovne sofisticiranosti (11. stub) i inovacijama (12. stub). Zbog toga dolazi i do značajnog povećanja plaća, što utiče na visok životni standard građana zemalja koje se nalaze u trećoj fazi razvoja.

Slika: 1 FAZE RAZVOJA

Postoje dva kriterija po kojem se zemlje svrstavaju u određenu fazu razvoja. Prvi je visina GDP-a po stanovniku u tržišnim cijenama. Drugi kriterij se koristi za zemlje koje bi prešle u drugu fazu na osnovu učešća prihoda od izvoza mineralnih dobara u ukupnom izvozu roba i usluga. Pretpostavlja se da su zemlje koje imaju više od 70% izvoza od mineralnih dobara u fazi koju pokreću osnovni faktori. Zemlje koje izvoze samo primarne proizvode, automatski su u početnoj fazi razvoja. Zemlje koje imaju bolje resurse i znatno su bogatije od zemalja koje su na granici tehnoloških dotignuća, svrstavaju se u treću fazu koju pokreću inovacije. Zemlja koja je između ove tri faze je u takozvanoj fazi tranzicije.

Kreatori politika u mnogim zemljama, posljednjih godina, koriste Indeks globalne konkurentnosti kao važan alat u odlučivanju. Od prvog objavljivanja 2005. godine, Indeks je postao prepoznatljiv kao jedan od ključnih faktora procjene globalne konkurentnosti koji je definisao Svjetski ekonomski forum (WEF) i značajan je pokazatelj globalne pozicije jedne zemlje u svijetu. On pruža platformu za dijalog između vlada, kompanija i civilnog društva koji može poslužiti kao katalizator akcija za povećavanje produktivnosti i konkurentnosti.

Dugoročni razvoj - postavljanje temelja izmjenjenog Indeksa konkurentnosti

Svjetski ekonomski forum mjeri pokretače konkurentnosti ekonomija posljednje tri decenije. Od svog osnivanja 1979. godine Indeks se mijenjao i nadopunjavao kontinuirano u skladu sa promjenama potreba zemalja kao i razvojem karakteristika konkurentnosti. Od 2005. godine glavni alat za mjerenje konkurentnosti je Indeks konkurentnosti (Global Competitiveness Index - GCI).

Indeks predstavlja najnovija razmišljanja ekonomista o nacionalnoj konkurentnosti iako se u posljednjih 10 godina znatno promijenio i razvio zahvaljujući naučnim dostignućima koji su doveli do uvođenja novih elemenata za koje se smatra da utiču na konkurentnost.

Kao primjer može se navesti posljednja globalna finansijska kriza koja je otkrila nove kanale kroz koje može biti pogoršana konkurentnost neke zemlje. Osim toga, brzina i način tehnoloških promjena uticali su na ekonomska razmišljanja o inovacijskim procesima. Također, uloga novih tehnologija u načinu struktuiranja proizvodnje se promijenila, kao i novi model potrošnje, kao što je pojava „ekonomije dijeljenja“. Uspostavljeni su i novi indikatori koji daju dodatni doprinos ocjeni konkurentnosti nacionalnih ekonomija.

Kako bi se obuhvatile sve pomenute promjene Indeks se morao ažurirati u skladu sa poboljšanim načinima mjerenja. Na taj način Indeks omogućava kreatorima politika, kompanijama i civilnom društvu bolju procjenu stanja zemlje i njenih ekonomskih performansi.

Konceptualna definicija konkurentnosti i dalje ostaje nepromijenjena. Konkurentnost se definira kao set institucija, politika i faktora koji utiču na nivo produktivnosti jedne zemlje. Fokus je stavljen na produktivnost iz razloga što modeli rasta pokazuju da se u dugoročnom periodu, produktivnost pokazuje kao najosnovniji faktor koji objašnjava razinu prosperiteta zemlje, ali i njenog stanovništva.

Još od radova Adama Smitha (1776), ekonomisti su identificirali desetine teoretskih i empirijskih mogućih faktora, unutar i izvan kompanija, koji utiču na nivo i stope rasta produktivnosti i prosperiteta zemalja. Oni se kreću u razmjerama od institucionalnog okvira o kojem je govorio Smith, koji omogućavaju podjelu rada i razmjenu, do najnovijih studija koje govore o povezanosti ovih faktora i izvorima poslovnih inovacija. Oni uključuju faktore kao što su makroekonomska stabilnost, korupcija (ili njeno odsustvo), sigurnost obrazovanja (osnovno i napredno), zdravlje radne snage, regulatorni propisi, razvoj finansija, efikasno korištenje talenata, pravo na poticaje kompanija za ulaganje u istraživanje i razvoj, veličina tržišta, učešće žena u radnoj snazi, te korištenje moderne tehnologije u proizvodnji i tehnike distribucije.

Svaki pomenuti faktor temelji se na čvrstoj teorijskoj podlozi i podržan je empirijskim dokazima jer je razvojni proces kompleksan, tako da se ne može identificirati samo jedan univerzalni faktor koji je važniji od ostalih. Svi pomenuti faktori mogu biti u isto vrijeme i na istom mjestu po važnosti.

Znanstvena istraživanja koja su provedena 50-ih godina usvojila su nekoliko od ovih teorija u matematičkom smislu. Došlo se do empirijskih dokaza da akumulacija kapitala nije dovoljna da objasni razlike u prosperitetu među zemljama, a da je ukupni faktor produktivnosti (Total Factor Productivity) glavni dugoročni izvor rasta, životnog standarda i prosperiteta. Termin produktivnost u širokoj upotrebi poznat je po skraćenici TFP.

Kako bi što bolje objasnio kompleksnost procesa ekonomskog razvoja, Indeks konkurentnosti obuhvata širok niz determinanti produktivnosti zemlje na mikro i makro nivou. Većina tih pokretača produktivnosti povezana je jedna sa drugim, tako da je svaki precizan način mjerenja konkurentnosti još veći izazov.

12 stubova konkurentnosti analizirani su na osnovu trenutnog stanja znanstvenih istraživanja i dopuštaju diskusiju za doradu i dodavanje novih bitnih faktora. U momentu publiciranja ovog izvještaja, najnovije ažuriranje metodologije izračuna indeksa je još uvijek u toku, tako da je predstavljeno trenutno razmišljanje o faktorima koji pokreću konkurentnost.

Unatoč mnogim poboljšanjima u načinu izračuna, u nekim područjima još uvijek nedostaje pouzdanih podataka koji ulaze u izračun indeksa konkurentnosti, tako da elementi koji su navedeni u svakom poglavlju ne moraju nužno biti implementirani u finalnoj ocjeni Indeksa.

Rang zemalja u globalnoj konkurentnosti 2015-2016

Zemlja/Ekonomija	GCI 2015-2016		GCI 2014-2015
	Rang (od140)	Ocjena	Rang (od 144)
Switzerland	1	5,76	1
Singapore	2	5,68	2
United States	3	5,61	3
Germany	4	5,53	5
Netherlands	5	5,50	8
Japan	6	5,47	6
Hong Kong SAR	7	5,46	7
Finland	8	5,45	4
Sweden	9	5,43	10
United Kingdom	10	5,43	9
Norway	11	5,41	11
Denmark	12	5,33	13
Canada	13	5,31	15
Qatar	14	5,30	16
Taiwan, China	15	5,28	14
New Zealand	16	5,25	17
United Arab Emirates	17	5,24	12
Malaysia	18	5,23	20
Belgium	19	5,20	18
Luxembourg	20	5,20	19
Australia	21	5,15	22
France	22	5,13	23
Austria	23	5,12	21
Ireland	24	5,11	25
Saudi Arabia	25	5,07	24
Korea, Rep.	26	4,99	26
Israel	27	4,98	27
China	28	4,89	28
Iceland	29	4,83	30
Estonia	30	4,74	29
Czech Republic	31	4,69	37
Thailand	32	4,64	31
Spain	33	4,59	35
Kuwait	34	4,59	40
Chile	35	4,58	33
Lithuania	36	4,55	41
Indonesia	37	4,52	34
Portugal	38	4,52	36
Bahrain	39	4,52	44
Azerbaijan	40	4,50	38
Poland	41	4,49	43
Kazakhstan	42	4,48	50
Italy	43	4,46	49
Latvia	44	4,45	42
Russian Federation	45	4,44	53
Mauritius	46	4,43	39
Philippines	47	4,39	52
Malta	48	4,39	47
South Africa	49	4,39	56
Panama	50	4,38	48
Turkey	51	4,37	45
Costa Rica	52	4,33	51
Romania	53	4,32	59
Bulgaria	54	4,32	54
India	55	4,31	71
Vietnam	56	4,30	68
Mexico	57	4,29	61
Rwanda	58	4,29	62
Slovenia	59	4,28	70
Macedonia, FYR	60	4,28	63
Colombia	61	4,28	66
Oman	62	4,25	46
Hungary	63	4,25	60
Jordan	64	4,23	64
Cyprus	65	4,23	58
Georgia	66	4,22	69
Slovak Republic	67	4,22	75

Zemlja/Ekonomija	GCI 2015-2016		GCI 2014-2015
	Rang (od140)	Ocjena	Rang (od 144)
Sri Lanka	68	4,21	73
Peru	69	4,21	65
Montenegro	70	4,20	67
Botswana	71	4,19	74
Morocco	72	4,16	72
Uruguay	73	4,09	80
Iran, Islamic Rep.	74	4,09	83
Brazil	75	4,08	57
Ecuador	76	4,07	n/a
Croatia	77	4,07	77
Guatemala	78	4,05	78
Ukraine	79	4,03	76
Tajikistan	80	4,03	91
Greece	81	4,02	81
Armenia	82	4,01	85
Lao PDR	83	4,00	93
Moldova	84	4,00	82
Namibia	85	3,99	88
Jamaica	86	3,97	86
Algeria	87	3,97	79
Honduras	88	3,95	100
Trinidad and Tobago	89	3,94	89
Cambodia	90	3,94	95
Côte d'Ivoire	91	3,93	115
Tunisia	92	3,93	87
Albania	93	3,93	97
Serbia	94	3,89	94
El Salvador	95	3,87	84
Zambia	96	3,87	96
Seychelles	97	3,86	92
Dominican Republic	98	3,86	101
Kenya	99	3,85	90
Nepal	100	3,85	102
Lebanon	101	3,84	113
Kyrgyz Republic	102	3,83	108
Gabon	103	3,83	106
Mongolia	104	3,81	98
Bhutan	105	3,80	103
Argentina	106	3,79	104
Bangladesh	107	3,76	109
Nicaragua	108	3,75	99
Ethiopia	109	3,74	118
Senegal	110	3,73	112
Bosnia and Herzegovina	111	3,71	n/a
Cape Verde	112	3,70	114
Lesotho	113	3,70	107
Cameroon	114	3,69	116
Uganda	115	3,66	122
Egypt	116	3,66	119
Bolivia	117	3,60	105
Paraguay	118	3,60	120
Ghana	119	3,58	111
Tanzania	120	3,57	121
Guyana	121	3,56	117
Benin	122	3,55	n/a
Gambia, The	123	3,48	125
Nigeria	124	3,46	127
Zimbabwe	125	3,45	124
Pakistan	126	3,45	129
Mali	127	3,44	128
Swaziland	128	3,40	123
Liberia	129	3,37	n/a
Madagascar	130	3,32	130
Myanmar	131	3,32	134
Venezuela	132	3,30	131
Mozambique	133	3,20	133
Haiti	134	3,18	137
Malawi	135	3,15	132
Burundi	136	3,11	139
Sierra Leone	137	3,06	138

Mauritania	138	3,03	141
Chad	139	2,96	143
Guinea	140	2,84	144

Top 10 zemalja u svijetu

Kao i prethodnih godina, ovogodišnjim „Top 10“ još uvijek dominiraju napredne evropske zemlje i nekoliko Azijskih „tigrova“. Sedmu godinu zaredom Švicarska je na liderskom mjestu među prvih 10, a Singapur i ove godine zadržava zaslužen mjesto kao druga najkonkurentnija ekonomija na svijetu. Sve u svemu, poredak prvih 10 zemalja se nije znatno promijenio u odnosu na prošlu godinu.

Švicarska je na vrhu rang liste i zadržala je prvo mjesto i ove godine sa najboljom ocjenom. Ona vodi u stubu inovacija, visokom potrošnjom na istraživanja i razvoj i dobrom suradnjom akademske zajednice i privatnog sektora. Također i ostali faktori doprinose inovacijskom ambijentu uključujući nivo poslovne sofisticiranosti i kapaciteta zemlje da zadrži i privuče nove talente. Švicarska se može pohvaliti odličnim obrazovnim sistemom i pionir je u dualnom sistemu obrazovanja. Tržište rada je veoma učinkovito s visokom razinom saradnje između poslodavca i radne snage uz balans zaštite uposlenika i zahtjeva poslodavaca. Švicarske javne institucije su najtransparentnije i najefikasnije kao i njeno makroekonomsko okruženje koje je među najstabilnijim u svijetu.

Singapur i dalje zauzima drugo mjesto, već pet godina zaredom, kao jedna od najdosljednijih zemalja u svojim performansama sa visokim ocjenama u 10 od 12 stubova. I dalje ostaje vodeća zemlja kada je u pitanju efikasnost tržišta i jedna od dvije najbolje zemlje zajedno sa Hong Kongom u efikasnosti tržišta roba, rada i finansijskom tržištu. Singapur se može osloniti na fleksibilno i drugo najkonkurentnije tržište rada u svijetu, iako je sudjelovanje žena u radnoj snazi i dalje relativno nisko. Sa najboljim sistemom visokog obrazovanja, u dobroj je poziciji da poveća usvajanja novih tehnoloških rješenja, poslovnu sofisticiranost i inovacije, i ima stabilno makroekonomsko okruženje i transparentan i učinkovit institucionalni okvir.

Sjedinjene Američke Države su zadržale 3. mjesto na ljestvici najkonkurentnijih zemalja iako se naziru mnogi rizici u ekonomiji. Oporavak i rast privrede se može graditi na poboljšanjima u institucijama, performansama javnog sektora i makroekonomskom okruženju koji su ocijenjeni sa višim ocjenama nego prethodnih godina. Najveća snaga SAD-a je jedinstvena kombinacija izuzetnih inovacija, velikog tržišta i poslovne sofisticiranosti. Kapacitet inovacija povećavaju saradnja univerziteta i preduzeća, visoko stručni ljudski kapital i značajna potrošnja na istraživanje i razvoj. Iako se monetarna politika lagano normalizira i američki dolar jača, zemlja će se ipak morati okrenuti nizu reformi kako bi osigurala dalji rast produktivnosti i konkurentnosti.

Njemačka se ove godine popela za jedno mjesto na 4. poziciju boljim pokazateljima vezanim za radnu snagu, makroekonomsko okruženje i efikasno finansijsko tržište, što se odrazilo na pozitivan budžetski račun i smanjenje državnog duga koji čini 73% GDP-a. Posebno se ističe u složenijim područjima konkurentnosti - sofisticiranosti, inovacijama, te implementaciji novih tehnologija u poslovnim procesima. Visokoj ocjeni konkurentnosti doprinosi visoka potrošnja na istraživanje i razvoj i okoliš, kao i dobra poslovna saradnja univerziteta i institucija čime se osigurava usklađenost vještina sa poslovnim potrebama.

Top 10 najkonkurentnijih ekonomija

Zemlja	Globalni rang
Switzerland	1
Singapore	2
United States	3
Germany	4
Netherlands	5
Japan	6
Hong Kong SAR	7
Finland	8
Sweden	9
United Kingdom	10

Source: The Global Competitiveness Report 2015-2016
* 2015-2016 rank out of 140 economies

Holandija je na 5. mjestu ove godine, čime se popela na najvišu poziciju ikad. Postigla je veliki napredak u obrazovanju, infrastrukturi i stubu institucija. I dalje ostaje jedna od najsofisticiranijih i najinovativnijih zemalja u svijetu sa otvorenim i učinkovitim tržištem roba. Iako poboljšano, tržište rada, još uvijek ne prati ostale stubove konkurentnosti, posebno kada je riječ o fleksibilnosti određivanja plaća. Iako se makroekonomsko okruženje poboljšava, Holandija još uvijek radi na oporavku od „pucanja balona“ domaćih nekretnina prouzrokovanog globalnom finansijskom hipotekarnom krizom.

Japan ostaje na 6. mjestu ostvarujući neznatne promjene u polovini stubova posebno u makroekonomskom okruženju, zahvaljujući povratku umjerene inflacije koja generira povećanje poreza na potrošnju. Japan ima veliku korist od odlično opremljene infrastrukture i jedna je od najzdravijih zemalja kada je u pitanju radna snaga koja ima životni vijek starosti 80 godina. Ima dobre performanse u složenijim područjima konkurentnosti iako će u budućnosti od presudnog značaja biti jačanje ljudskog kapitala, udjela žena u radnoj snazi i korištenje talenata.

Hong Kong je na listi top 10 zemalja od 2012. godine i zadržava 7. mjesto već tri godine zaredom sa skoro istim rezultatima u svih 12 stubova. I dalje vodi u stubu infrastrukture ispred Singapura održavajući izuzetan kvalitet svih sadržaja u svim vidovima transporta. Iako je skliznuo sa vrha, finansijski sektor je i dalje jako dobro razvijen, sa visokom razinom sofisticiranosti, pouzdanosti i stabilnosti i relativno dobrim pristupom kreditiranju. Kao i kod Singapura, razvijenost tržišta roba i veličina tržišta doprinosi odličnoj ukupnoj ocjeni, kao i činjenica da je zemlja jedna od najvećih implementatora tehnoloških inovacija.

Nordijske zemlje su ove godine nešto lošije rangirane. Finska je pala na 8. mjesto, a pad koji je zabilježila ove godine prouzrokovan je šokovima vezanim za sankcije Rusiji i smanjenje svog najvećeg, ruskog izvoznog tržišta. Ipak njene institucije su transparentne i efikasne, visoko obrazovanje i sistem edukacije je među najboljima na svijetu, kao i poslovni sektor koji je jedan od najinovativnijih. Švedska je ove godine pretekla Veliku Britaniju i zauzela 9. mjesto što je rezultat efikasnog i transparentnog institucionalnog okvira koji u paru sa obrazovnim sistemom čini zemlju jednu od najvećih svjetskih inovatora. Restriktivni propisi o radu su i dalje ispod nivoa najbolje ocijenjenih zemalja u ovoj oblasti. Visoka ukupna poreska stopa na dobit u Švedskoj, iako smanjena ispod 50%, visoko je iznad međunarodnih standarda, što može uticati na investicije u inače konkurentnom i otvorenom domaćem tržištu.

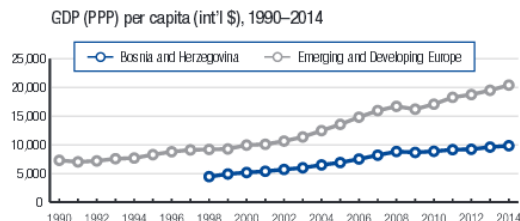
Velika Britanija je poboljšala svoje rezultate, ali ne dovoljno kako bi se nosila sa svojim konkurentima, te ove godine bilježi 10. mjesto. Stvorila je dobar set uvijeta za uslužni sektor i razvoj Londona kao epicentra Evropske tehnologije. Ima čvrste i jake institucije, jaku zaštitu prava vlasništva i efikasan pravosudni sistem. Zahvaljujući sposobnosti da privuče talente iz inostranstva kao i činjenici da ima najbolje univerzitete u svijetu, može računati na dobro obrazovanu radnu snagu koja doprinosi usvajanju novih tehnologija. Iako se još uvijek oporavlja od globalne finansijske krize, finansijsko tržište Velike Britanije je i dalje jedno od najrazvijenijih u svijetu. U dugom roku zemlja će morati poboljšati makroekonomsko okruženje, smanjivati državni deficit i javni dug.

Sedam godina nakon globalne finansijske krize, njene posljedice se još uvijek osjećaju širom svijeta. Oporavak je bio mnogo manje elastičan, neizvjestan i trajao je mnogo duže nego što su mnogi predviđeli, što je dovelo do pojave „nove normale“ – niskog ekonomskog rasta, niske produktivnosti i visoke nezaposlenosti. Nedavni šokovi i krize u Ukrajini i Bliskom istoku, terorizam i migracije dodatno su stvorile ekonomske poteškoće. Analiza konkurentnosti je pokazala značaj konkurentnosti kao pokretačke snage produktivnosti koja daje podršku rastu i napretku. Krize su snažan podsjetnik koliko je konkurentnost važna. Zemlje koje su bile konkurentnije prebrodile su krize mnogo bolje. U tom kontekstu, za povećanje produktivnosti reforme su jedini put ka napretku.

BOSNA I HERCEGOVINA – TABELARNI PRIKAZ INDIKATORA

Ključni indikatori 2014

Stanovništvo (u milionima).....	3.9
GDP (u milijardama US\$).....	18.0
GDP per capita (US\$).....	4,644
GDP (PPP) kao udio (%) od ukupnog u svijetu.....	0.04

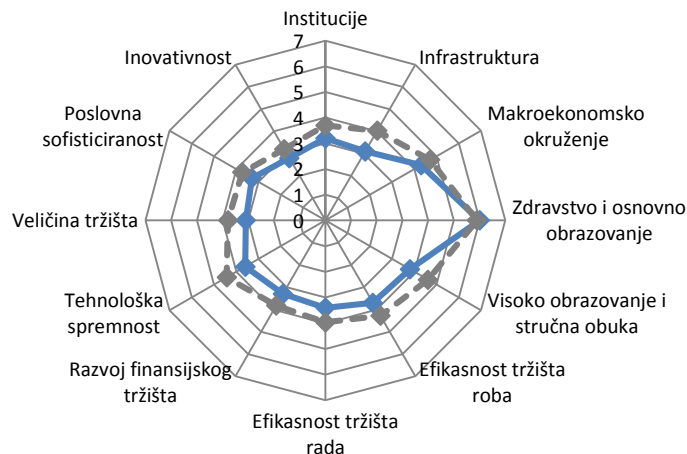
GCI - Indeks globalne konkurentnosti

	Rank (ukupno od 140)	Ocjena (1–7)
GCI 2015–2016	111	3.7
GCI 2014–2015 (ukupno od 144)	n/a	n/a
GCI 2013–2014 (ukupno od 148)	87	4.0
GCI 2012–2013 (ukupno od 144)	88	3.9
GCI 2011–2012 (ukupno od 142)	100	3.8
GCI 2010–2011 (ukupno od 139)	102	3.7
GCI 2009–2010 (ukupno od 133)	109	3.5
GCI 2008–2009 (ukupno od 134)	107	3.6
GCI 2007–2008 (ukupno od 131)	106	3.6

Osnovni uslovi (40.0%)	95	4.2
1. stub: Institucije	127	3.2
2. stub: Infrastruktura	103	3.1
3. stub: Makroekonomsko okruženje	98	4.3
4. stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje	48	6.0

Povećanje efikasnosti (50.0%)	112	3.5
5. stub: Visoko obrazovanje i stručna obuka	97	3.8
6. stub: Efikasnost tržišta roba	129	3.7
7. stub: Efikasnost tržišta rada	131	3.4
8. stub: Razvoj finansijskog tržišta	113	3.3
9. stub: Tehnološka spremnost	79	3.6
10. stub: Veličina tržišta	97	3.1

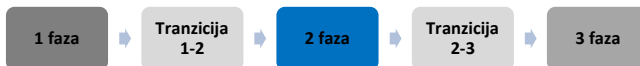
Inovacije i sofist. faktora (10.0%)	120	3.0
11. stub: Poslovna sofisticiranost	125	3.3
12. stub: Inovacije	115	2.8

—●— Bosna i Hercegovina —◆— Evropa u razvoju *

*Evropa u razvoju obuhvata zemlje: Albaniju, Bugarsku, Crnu Goru, Estoniju, Hrvatsku, Kosovo, Mađarsku, Makedoniju, Latviju, Litvaniju, Poljsku, Rumuniju, Slovačku, Sloveniju, Srbiju i Tursku.

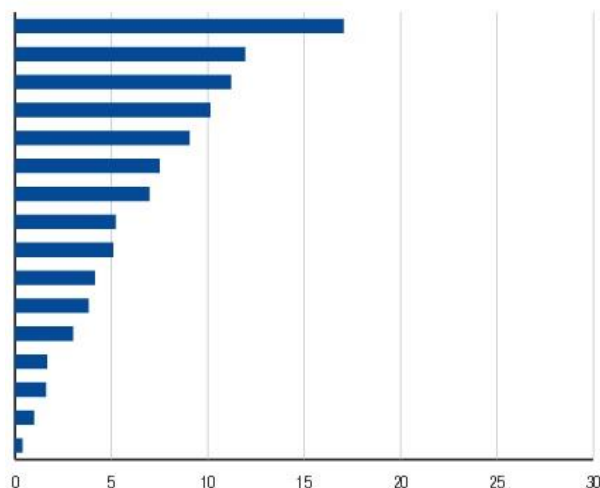
Faze razvoja

Faktori koji najviše ometaju poslovanje u BiH

U sljedećoj tabeli je prikazana struktura faktora koji najviše ometaju poslovanje u BiH i na taj način najviše utiču na nizak nivo konkurentnosti bh ekonomije.

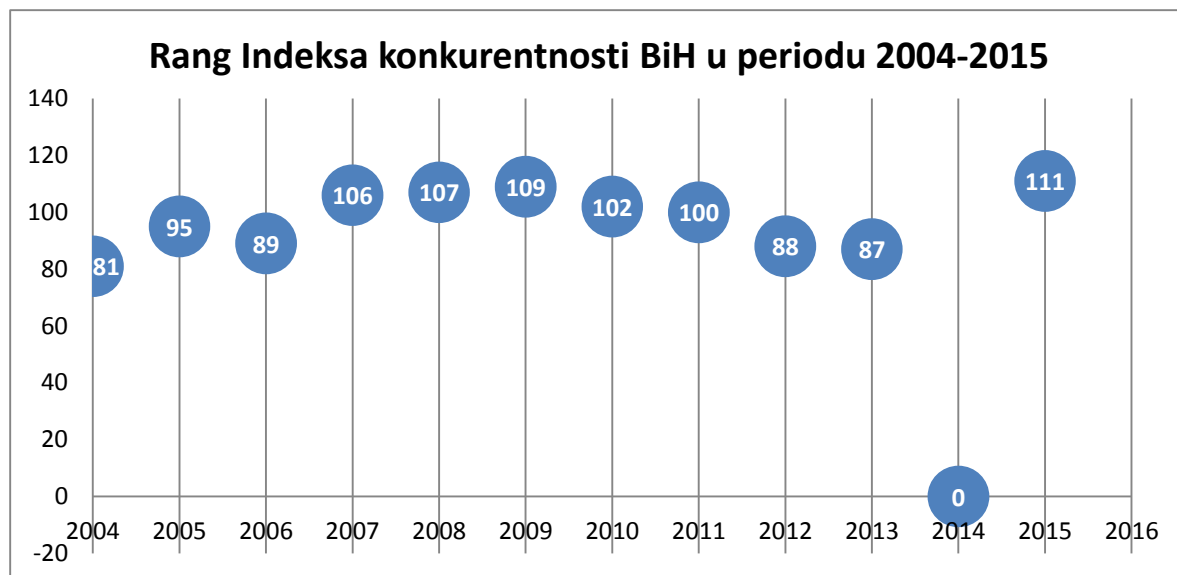
Neefikasnost državne administracije.....	17.1
Korupcija	12.0
Porezne stope.....	11.2
Politička nestabilnost.....	10.1
Vladina nestabilnost.....	9.1
Složenost poreznih propisa.....	7.5
Pristup finansiranju.....	7.0
Neadekvatno obezbjeđena infrastruktura.....	5.2
Kriminal i krađe.....	5.1
Neadekvatna educiranost radne snage.....	4.2
Oskudna etika radne snage.....	3.8
Restriktivni radni propisi.....	3.0
Inflacija.....	1.7
Nedovoljni kapaciteti za inovacije.....	1.6
Oskudna zdravstvena zaštita.....	1.0
Regulativa rezervi strane valute.....	0.4
	100.0

Zbog nepouzdatih podataka i procjena, Bosna i Hercegovina je isključena iz Izvještaja o konkurentnosti za 2014. godinu. Ove godine je ponovo uvrštena na listu i zauzima 111. mjesto sa ocjenom 3,7, što je postavlja u najlošiji rang ikada.

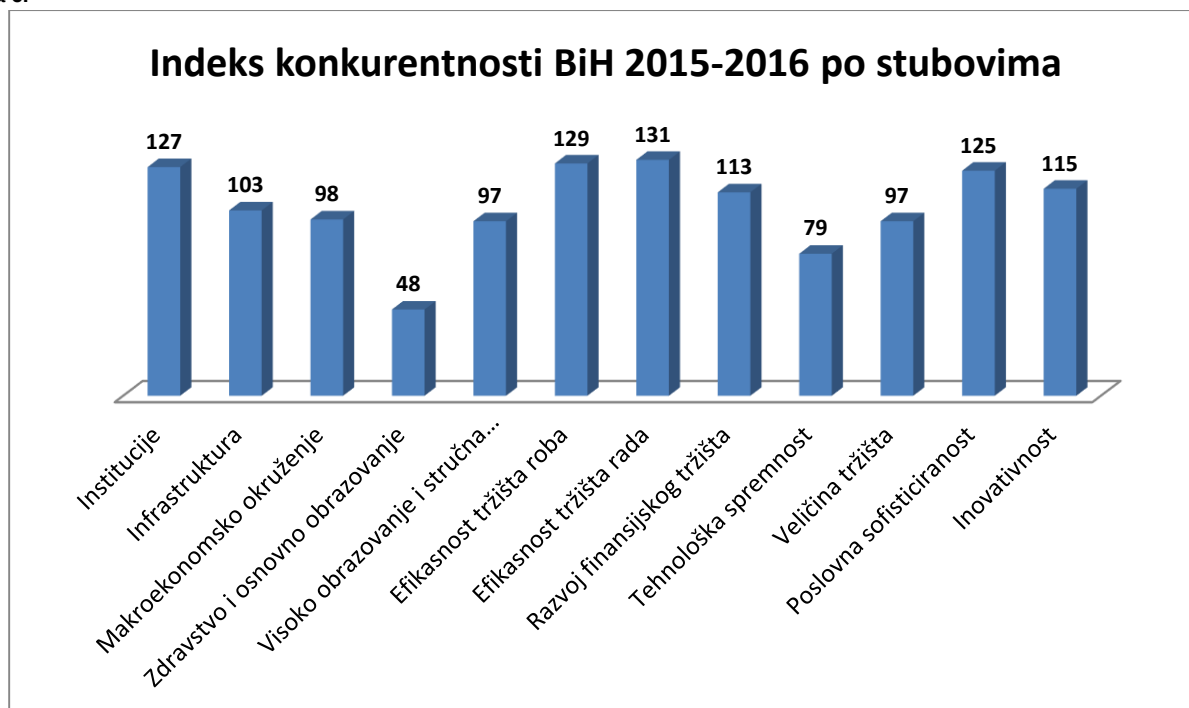
Ovakav plasman je za nekoliko mjesta lošiji u odnosu na prethodni izvještaj iz 2013. godine u kojem se BiH nalazila na 87. mjestu sa ocjenom 4.0 (slika 5).

Slika 5.

Kada posmatramo faze razvoja, BiH se nalazi u drugoj fazi razvoja zajedno sa još 31 ekonomijom. Analizirajući ocjene stubova pojedinačno, može se reći da je BiH na svim područjima zabilježila lošije rezultate u odnosu na dosadašnje izvještaje o konkurentnosti.

Slika 6.

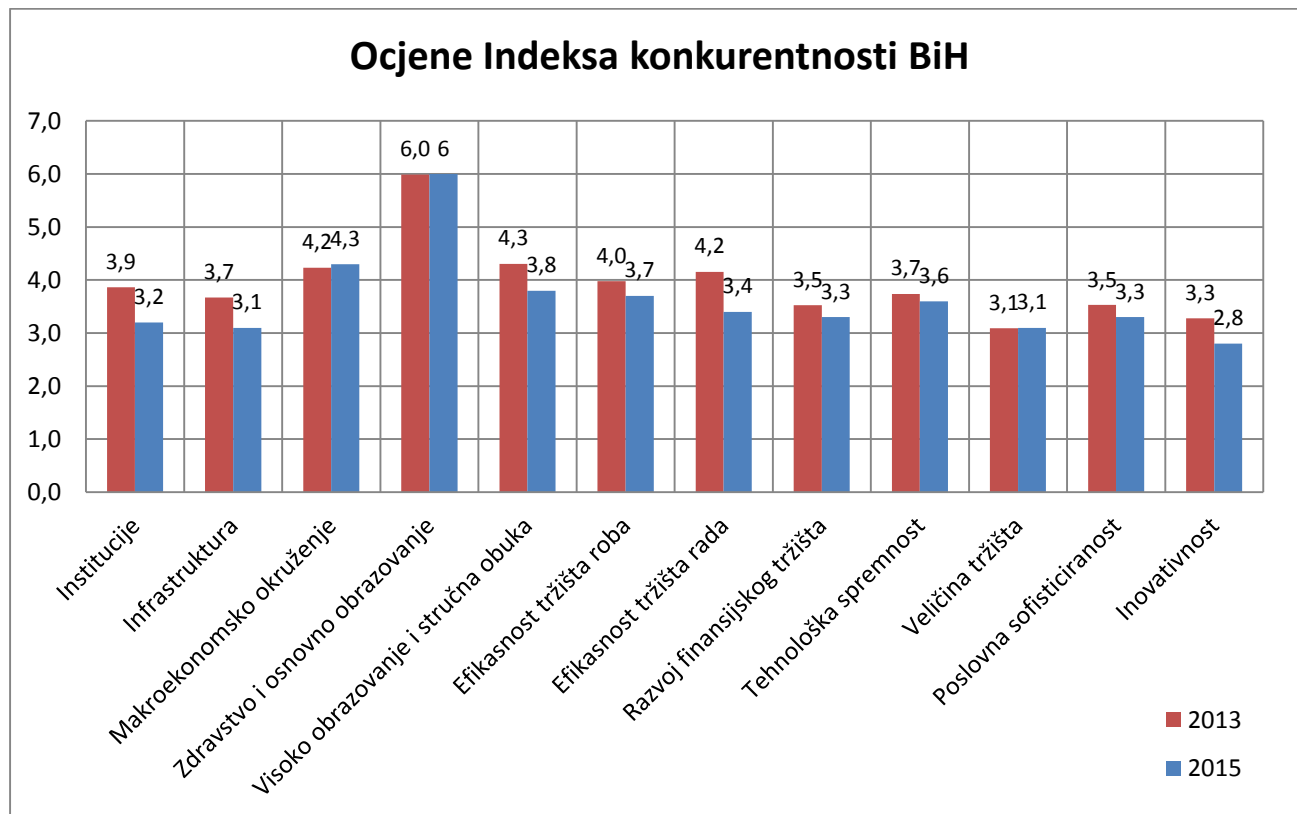

	INDIKATOR	Vrijed.	Rang
Prvi stub: Institucije			
1.01	Prava vlasništva	3,1	127
1.02	Zaštita intelektualne svojine	2,9	131
1.03	Zloupotreba javnih fondova	2,8	101
1.04	Povjerenje javnosti prema političarima	2,1	116
1.05	Neregularna plaćanja i mito	3,1	108
1.06	Neovisnost pravosuđa	2,9	110
1.07	Pristranost donošenja odluka državnih službenika	2,5	108
1.08	Prekomjerna državna potrošnja	1,7	137
1.09	Teret državnih propisa	2,5	130
1.10	Efikasnost pravnog okvira u rješavanju sporova	2,7	128
1.11	Efikasnost pravnog okvira u teškim sporovima	2,8	116
1.12	Transparentnost državne politike	2,9	133
1.13	Troškovi privrede zbog terorizma	5,4	65
1.14	Troškovi privrede zbog kriminala i nasilja	4,0	97
1.15	Organizirani kriminal	4,0	113
1.16	Pouzdanost policijske službe	5,4	27
1.17	Etičko ponašanje preduzeća	3,0	134
1.18	Moć revizije i standardi izvještavanja	3,5	131
1.19	Efikasnost upravnih odbora	3,9	132
1.20	Zaštita interesa manjinskih dioničara	2,7	139
1.21	Zaštita investitora, (0-10)	5,4	77
Drugi stub: Infrastruktura			
2.01	Kvalitet ukupne infrastrukture	3,1	118
2.02	Kvalitet puteva	2,6	129
2.03	Kvalitet željeznica	2,0	92
2.04	Kvalitet luka	2,0	135
2.05	Kvalitet i kapacitet avio transporta	2,4	138
2.06	Raspoloživost sjedala po kilometru	12,6	128
2.07	Kvalitet ponude električne energije	4,3	85
2.08	Pretplata na mobilne telefone /100 stan.	91,3	108
2.09	Fiksna telefonska linija/100 stan.	22,2	49
Treći stub: Makroekonomsko okruženje			
3.01	Balans budžeta, % GDP	-3,0	70
2.02	Ukupna državna štednja, % GDP	11,1	123
3.03	Inflacija, godišnja % promjena	-0,9	89
3.04	Vladin dug, % GDP	44,9	72
3.05	Kreditni rejting zemlje (0-100)	29,5	106
Četvrti stub: Zdravstvo i osnovno obrazovanje			
4.01	Slučajevi malarije/ na 100.000 stanovnika	n/a	n/a
2.02	Uticaj malarije na ekonomsko poslovanje	n/a	n/a
4.03	Slučajevi tuberkuloze/na 100.000 stanovnika	46,0	64
4.04	Uticaj tuberkuloze na ekonomsko poslovanje	6,8	7
4.06	Rasprostranjenost HIV -a % odraslih	<0,1	1
4.05	Uticaj HIV/AIDS na ekonomsko poslovanje	6,9	2
4.07	Smrtnost dojenčadi, umrli / 1.000 živorođenih	5,7	39
4.08	Životni vijek	76,3	48
4.09	Kvalitet osnovnog obrazovanja	3,7	82
4.10	Stopa upisa osnovnog obrazovanja %	98,4	16
Peti stub: Visoko obraz. i stručna obuka			
5.01	Upis u srednje škole %	89,0	73
5.02	Unis na fakultete %	37,0	70
5.03	Kvalitet obrazovnog sistema	2,4	136
5.04	Kvalitet matematičkog i naučnog obrazovanja	3,6	92
5.05	Kvalitet upravljanja školama	3,3	120
5.06	Pristup interneta u školama	3,9	83
5.07	Dostupnost specijaliziranih usluga obuke	3,1	130
5.08	Obim kadrovske obuke	2,9	137
Šesti stub: Efikasnost tržišta roba			
6.01	Intenzitet lokalne konkurencije	4,4	117
6.02	Stepen tržišne dominacije	3,1	115
6.03	Učinkovitost antimonopolske politike	3,1	122
6.04	Uticaj poreza na poticaj za ulaganje	2,8	127
6.05	Ukupna stopa poreza, % profita	23,3	21

INDIKATOR		Vrijed.	Rang
6.06	Broj procedura za započinjanje biznisa	11	123
6.07	Broj dana potrebno za započinjanje biznisa	37,0	123
6.08	Troškovi poljoprivredne politike	2,9	128
6.09	Rasprostranjenost necarinskih barijera	4,2	88
6.10	Trgovinske barijere, % carina	4,9	67
6.11	Rasprostranjenost stranaog vlasništva	3,3	127
6.12	Uticaj propisa na direktne strane investicije	3,3	128
6.13	Teret carinskih procedura	3,3	112
6.14	Uvoz kao procenat GDP-a	64,1	35
6.15	Stepen orijentacije prema kupcu	4,1	107
6.16	Sofisticiranost kupca	2,1	139
Sedmi stub: Efikasnost tržišta rada			
7.01	Saradnja poslodavaca i radnika	3,5	133
7.02	Fleksibilnost određivanja plaća	5,1	62
7.03	Lakoća zapošljavanja i otpuštanja radnika	3,1	122
7.04	Trošak otpremnine, u sedmicama rada	9,2	28
7.05	Efekti oporezivanja plaća (smanjenje poticaja rada)	2,6	133
7.06	Povezanost plaća i produktivnosti	2,9	132
7.07	Povjerenje u profesionalni menadžment	2,9	135
7.08	Kapacitet zemlje u zadržavanju talenata	2,0	136
7.09	Kapacitet zemlje u privlačenju talenata	1,8	137
7.10	Udio žena u radnoj snazi, u odnosu na muškarce	0,63	109
Osmi stub: Razvoj finansijskog tržišta			
8.01	Dostupnost finansijskih usluga	3,8	106
8.02	Povoljnost finansijskih usluga	3,7	106
8.03	Finansiranje kroz udjel lokalnih tržišta	2,5	122
8.04	Jednostavan pristup kreditima	2,0	125
8.06	Raspoloživost poduzetničkog kapitala	2,3	106
8.05	Utemeljenost banaka	3,8	122
8.07	Zakonska regulativa berze	3,1	124
8.08	Index zakonskih prava (0-10)	7	24
Deveti stub: Tehnološka spremnost			
9.01	Dostupnost savremenih tehnologija	4,2	103
9.02	Nivo usvajanja tehnologija u preduzećima	4,4	83
9.03	Direktne strane investicije i transfer tehnologije	3,3	135
9.04	Internet korisnici, %	60,8	56
8.06	Broj internet pretplatnika u %/100 stan.	14,1	55
9.05	Internet bandwidth po korisniku	43,0	60
9.07	Obim pretplatnika mobilne telefonije/100 stan.	27,8	93
Deseti stub: Veličina tržišta			
10.01	Index veličine domaćeg tržišta (1-7)	2,9	95
10.02	Index veličine inostranog tržišta (1-7)	3,9	98
10.03	GDP (PPP \$ milijardi)	38,1	98
10.04	Izvoz kao procenat GDP-a	42,7	58
Jedanaesti stub: Poslovna sofisticiranost			
11.01	Količina lokalnih dobavljača	4,1	99
11.02	Kvalitet lokalnih dobavljača	3,9	96
11.03	Stanje razvijenosti klastera	3,0	122
11.04	Karakter konkurentske prednosti	2,8	116
11.06	Širina lanca vrijednosti proizvodnog procesa	3,1	123
11.05	Kontrola međunarodne distribucije	3,1	124
11.07	Sofisticiranost proizvodnog procesa	2,9	126
11.08	Obim marketinga	3,4	134
11.09	Spremnost delegiranja ovlasti	3,6	86
Dvanaesti stub: Inovacije			
12.01	Kapacitet za inovacije	3,0	134
12.02	Kvalitet institucija za naučno istraživanje	3,1	106
12.03	Potrošnja kompanija na istraživanje i razvoj	2,5	124
12.04	Saradnja univerziteta i industrija u I&R	4,3	35
12.05	Raspoloživost naučnika i inženjera	3,1	125
12.06	Državne nabavke proizvoda naprednih tehnologija	2,4	138
12.07	Korist od патената	2,4	55

U prethodnim tabelama dat je rang BiH po svim podstubovima koji utiču na rang BiH u svakom stubu pojedinačno, a time i na ukupan indeks konkurentnosti.

Ove godine, jedini napredak BiH u odnosu na Konkurentnost BiH 2012-2013, zabilježen je u oblasti makroekonomskog okruženja (sa 104. mjesta 2013. godine na 98. mjesto ove godine). Za jedno mjesto (sa 98. na 97.) poboljšan je rang u stubu veličine tržišta, što nije dovelo do promjene finalne ocjene.

Najmanju promjenu pada zabilježio je stub zdravstva i osnovnog obrazovanja (sa 46. na 48. mjesto), gdje BiH ima najbolju ocjenu u rasprostranjenosti HIV-a kod odraslog stanovništva.

Najveći pad zabilježen je u oblasti institucija (sa 71. mjesta na 127. mjesto najviše zbog slabe zaštite interesa manjinskih dioničara - 139. mjesto i prekomjerne državne potrošnje - 137. mjesto), inovacija (sa 63. na 115. mjesto), efikasnost tržišta rada (sa 88. na 131. mjesto), visokog obrazovanja i stručnih obuka (sa 63. na 97. mjesto) kao i efikasnosti tržišta roba (sa 104. na 129. mjesto).

BiH je i dalje loše ocijenjena u oblasti poslovne sofisticiranosti (125. mjesto) ali i u infrastrukturi (103. mjesto). Stub tehnološke spremnosti je također osjetio neznatan pad što nije mnogo uticalo na promjenu konačne ocjene.

Veliki pad ocjene efikasnosti tržišta rada uzrokovan je nesposobnošću države da privuče talente i održi intelektualni kadar u zemlji zbog čega ovi indikatori imaju najlošije ocjene.

Infrastruktura države i dalje ima veoma loš kvalitet avio transporta, luka i puteva što je i uticalo na pad ocjene ovog stuba.

Stub visokog obrazovanja i stručne obuke je, pored lošeg mjesta na ovogodišnjoj listi, zabilježio i znatno pogoršanje finalne ocjene (sa 4,3 na 3,8) prvenstveno zahvaljujući lošem obimu obuke kadrova i lošem kvalitetu obrazovnog sistema pogotovo u pogledu njegove usklađenosti sa zahtjevima privrede.

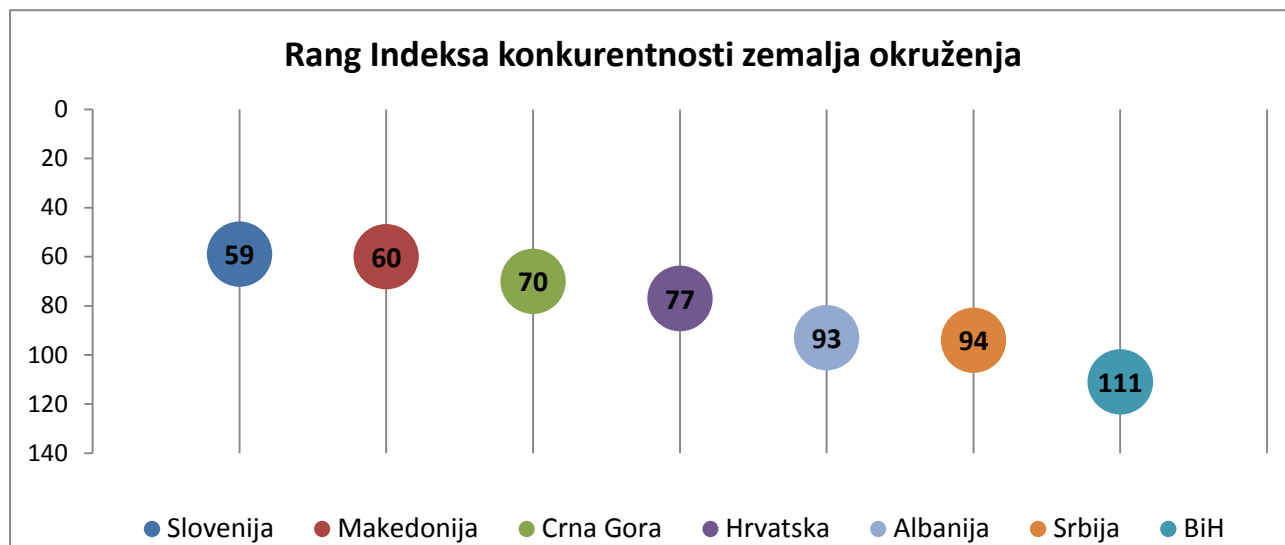
Ocjena inovacija je u padu prvenstveno zbog manjka izdvajanja za nabavke proizvoda naprednih tehnologija i manjka ukupnog kapaciteta za inovacije.

Možemo zaključiti, kada je konkurentnost BiH u pitanju, da ovogodišnji izvještaj tačno pokazuje slabosti zemlje na koje donosioci odluka moraju obratiti pažnju i ubrzano raditi na rješavanju istih, kako bi se stvorili uvjeti u kojima bi se isplatilo investirati u zemlju, a samim time povećale mogućnosti za osiguranje blagostanja svih građana zemlje.

U izvještaju je istaknuto da BiH i još neke zemlje moraju nastaviti sa svojim strukturnim reformama, kako bi postigle viši nivo konkurentnosti kao preduslov za ekonomski rast i toliko željeni rast zaposlenosti.

BIH I ZEMLJE OKRUŽENJA - KONKURENTNOST 2015 - 2016

Od 7 zemlja u okruženju, Bosna i Hercegovina je pozicionirana na posljednjem mjestu.

Najbolje rezultate ostvarila je Slovenija, koja se sa prošlogodišnjeg 70. mjesta popela na 59. Može se reći da su Makedonija (za 3 mjesta) i Albanija (za 4 mjesta), ostvarile napredak u odnosu na prošlu godinu, Hrvatska i Srbija su zadržale prošlogodišnje pozicije, dok je Crna Gora zabilježila lošiju poziciju u odnosu na prethodnu godinu.

Što se tiče zemalja bivše Jugoslavije i okruženja, jedino su Albanija, Srbija i BiH izvan top 80 zemalja.

Rang BiH i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

	Ukupan broj zemalja	Albanija	BiH	Crna Gora	Hrvatska	Makedonija	Slovenija	Srbija
2001	75	-	-	-	-	-	31	-
2002	80	-	-	-	58	-	28	-
2003	102	-	-	77	53	81	31	77
2004	104	-	81	89	61	84	33	89
2005	117	100	95	80	62	85	32	80
2006	125	98	89	87	51	80	33	87
2007	131	109	106	-	57	94	39	-
2008	134	108	107	65	61	89	42	85
2009	133	96	109	62	72	84	37	93
2010	139	88	102	49	77	79	45	96
2011	142	78	100	60	76	79	57	95
2012	144	89	88	72	81	80	56	95
2013	148	95	87	67	75	73	62	101
2014	144	97	-	67	77	63	70	94
2015	140	93	111	70	77	60	59	94

Tri faktora koja su najviše pogodili regionalnu privredu u 2015. godini su nezapamćene poplave (smanjeni poljoprivredni prinosi), smanjene investicije i nedovoljna iskorištenost kapaciteta industrije. Recesija u Rusiji, promjene monetarne politike Evropske Centralne Banke i povećanje troškova hipoteka negativno su uticali na privredni rast EU i regije. No, unatoč poteškoćama, predviđa se da će ekonomski rast regije u narednom periodu ostati stabilan.